

Natur
Ref. SUSPA/DOBJE
Den 11. april 2025

Naturnationalpark Almindingen: Notat om præcisering af projektændringer

---

Problemstilling

Ved en fornyet gennemgang af detailprojekteringen af navnlig hegnslinjen, men også andre dele af det samlede projekt "Naturnationalpark Almindingen", har Naturstyrelsen (NST) vurderet, at det er hensigtsmæssigt – aht. den fremtidige drift af naturnationalparken – at præcisere og dermed justerer projektet. Der er tale om begrænsede ændringer af det samlede projekt. Hertil kommer, at der i det ansøgte materiale er omtalt en nedtagning af det eksisterende bisonhegn. Vurdering af mulige påvirkninger fra denne aktivitet er ved en fejl ikke kommet med i den oprindelige ansøgning. Nedtagning af det eksisterende bisonhegn er indarbejdet nu. Da der ikke er truffet afgørelse om det samlede projekt, indarbejdes projektændringerne i det samlede ansøgningsmateriale.

Baggrund

NST har med ansøgningsmateriale af 20. november 2024 søgt om tilladelse til at etablere Naturnationalpark Almindingen samt om miljøscreening af naturlig hydrologi i naturnationalparken.

Løsning

Ansøgningsmaterialet er opdateret på baggrund af høringer af hhv. 10. og 21. februar 2025 fra Styrelsen for Grøn Arealomlægning (SGAV). NST har i denne sammenhæng præciseret begrænsede projektændringer i dokumenterne samt oplysninger til brug for vurdering af, om der evt. vil kunne ske en påvirkning af arter og habitatnaturtyper på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag. Projektændringerne er således indarbejdet sammen med svarene på de fremsendte høringer – alle med korrekturtegn.

Projektændringerne omfatter:

- Dele af det høje og dele af det lave hegn
- Arbejdsspor og tilsynsspor
- Rørunderføringer, hegnsoverføringer og vadesteder (højt hegn og tilsynsspor)
- Nedtagning af eksisterende bisonhegn
- Friluftsfaciliteter.

NST har efter en fornyet gennemgang af arealerne i naturnationalparken konstateret behov for justeringer ift. det ansøgte. Gennemgangen er sket i vinteren 2025 på den vådeste tid af året. Denne gennemgang har afdækket forhold, der skal justeres og derfor beskrives som ændringer og præciseringer i det følgende ift. de ansøgte oplysninger om projektets stiforløb, p-pladser samt forløb af hegnslinjer, arbejdsspor og det spor, der benyttes til tilsyn i den efterfølgende drift af det høje hegn. Arbejdsspor udføres ifm. hegnet i anlægsfasen. Tilsynssporet fungerer i driftsfasen. Der benyttes de to betegnelser, da der ikke er sammenfald alle steder. Det skyldes, at tilsyn i nogen tilfælde kan ske fra

eksisterende befæstede skovveje eller den nye sti, som etableres udenfor hegnen i nordøst. Herudover er der konstateret unøjagtigheder ift. rørunderføringer ifm. højt hegn samt behov for rørunderføringer og vadesteder i vandførende grøfter, så tilsynsporet er passabelt på alle tider af året.

Lavt hegn

I det tidligere fremsendte materiale er beskrevet en udvidelse af det eksisterende totrådede el-hegn med ca. 1,4 km, så området med græsning udvides fra 13 ha til 35 ha. Ændringerne består i at afkorte hegnen og få mere areal ind i græsning, så arealet øges fra 35 ha til ca. 38,7 ha. Den nye hegnsstrækning oven for sprækkedalen i sydvestgående retning afkortes med ca. 235 m, som erstattes af højt hegn, så strækningen på dette sted reduceres til ca. 765 m lavt hegn. Hegnet i nord-sydgående retning har samme længde (ca. 400 m) og placeres i et eksisterende skovspor. Det eksisterende skovspor ligger mere perifert ift. kortlagt levested for sortspætte ift. den ansøgte hegnslinje. Det betyder, at 3,7 ha mere af naturnationalparken græsses, hvoraf de ca. 3 ha er kortlagt som to forskellige lokaliteter med bøg på mor (766452 er ny i græsningen og for 766451 udvides det græssede areal ift. det ansøgte). Den nye hegnsføring overlapper med ca. 190 m af kortlagt levested for sortspætte (816329). Det samme gælder for den tidligere hegnslinje, hvorfor de ikke ændres i teksten i væsentlighedsvurderingen. Det øvrige beskrevne er konsekvensrettet som følge af ændringen.

Der vedlægges GIS –filer: **Lavt hegn** – NNP_Almindingen_Lavt_hegn_april 2025

Højt hegn

Hegnslinjen for det høje hegn er ændret for at udvide arealet, der græsses. Det er udvidet med ca. 10 ha fra ca. 1.090 ha til ca. 1.100 ha. Længden af hegnslinjen er stadig ca. 16 km. Der er medtaget tidligere agerjord ved hhv. Nyhus og Nydamshus, hvilket øger føderessourcerne for de græssende dyr i området. Derudover er der medtaget skovarealer, som omfatter yngre bevoksninger og bevoksninger af ikke-hjemmehørende arter, som afdrives, samt yngre tilgroningsskov og for en lokalitet kortlagt habitattaturtype bøg på mor (766433) udvides det græssede areal. Samme område er kortlagt som levested for sortspætte (816333). Ved sammenligning af filerne for den ansøgte og opdaterede hegnslinje vil det fremgå, at der er mindre rettelser som skyldes, at der var unøjagtigheder på den oprindelige GPS-registrering, herunder at hegnen og arbejdssporet mange steder ligger i eksisterende skovspor, men ikke fremstår som sådan i den tidligere fremsendte GIS-fil. Væsentlighedsvurderingen er konsekvensrettet som følge af ændringen.

Der vedlægges GIS –filer: **Højt hegn** – NNP_Almindingen_Højt_hegn_april 2025

Arbejdssporet og tilsynssporet

I det tidligere fremsendte materiale fremgik det, at hegnets arbejdsspor var det, der efterfølgende skulle bruges til tilsynsspor sammen med eksisterende skovveje og stier, som ligger i nærheden af hegnen. NST har siden præciseret hegnslinjen, som beskrevet ovenfor, og i den forbindelse også præciseret tilsynssporet for at lægge det så optimalt som muligt ift. den efterfølgende drift. I det tidligere fremsendte materiale var beskrevet, at tilsynet foregik fra indersiden af hegnen. Ændringen betyder, at tilsynsporet nogen steder går på indersiden af hegnen og nogen steder på ydersiden af hegnen af praktiske hensyn. Arbejdssporet følger hegnslinjen og laves ifm. med anlægsfasen. Ændringerne af arbejdssporet er beskrevet oven for ift. ændringer i hegnslinjen for det høje hegn. Tilsynsporet, som anvendes i driftsfasen, er i alt på ca. 17,7 km, heraf er ca. 4,5 km på eksisterende skovveje og ca. 9,6 km på eksisterende skovspor. Dvs., at 14,1 km af tilsynssporet ligger på eksisterende skovvej og skovspor, som er indrettet til kørsel med maskiner og ca. 3,6 km af tilsynssporet ligger uden for disse. På visse strækninger stabiliseres eksisterende skovspor som i den hidtidige drift ved at udlægge knust granit for at sikre passagen for ATV og traktor.

Stien, som anlægges udenfor hegnet i den nordvestlige del af naturnationalparken, benyttes som tilsynsvej. Tilsynssporet forløber hhv. på indersiden og ydersiden af hegnet alt efter, hvad der er praktisk muligt ift. at benytte eksisterende skovveje og skovspor. Skovveje og cykelveje vedligeholdes som del af den nuværende drift. Skovsporene holdes åbne og passable ved, at der køres jævnlige på dem og ved evt. rydning af opvækst efter behov samt stabilisering med granitskærver, såfremt der opstår store hul-ler, så der ikke kan køres på dem. Væsentlighedsvurderingen er konsekvensrettet som følge heraf.

En lokalitet med egeblandskov (766427) overlapper med arbejds sporet på en strækning af 360 m heraf 210 m på et eksisterende skovspor. To lokaliteter med elle-askeskov overlapper med arbejds sporet på en strækning af hhv. 17 m (766484) og 63 m (766412). På de tre ovennævnte lokaliteter er der sammenfald mellem arbejds sporet for hegnet og tilsynssporet, hvilket allerede er vurderet i væsentlighedsvurderingen. To lokaliteter med kortlagt bøg på mør har overlap med tilsynssporet. Ud mod Almindingsvejen skærer tilsynssporet en lokalitet (766486) på en strækning af ca. 450 m og ca. 500 m skærer en anden lokalitet (766433). Væsentlighedsvurderingen er rettet som følge heraf. For et kortlagt levested for sortspætte (816333) ved Thorsenkrogen har den justerede hegnslinje et mindre overlap end den nye, da hegnet har et længere forløb udenfor habitatskov end den oprindelige fremsendte. Der er to kortlagte levesteder for sortspætte, som overlapper tilsynssporet mod vest ud til Almindingsvej (816329 og 816330). For de tre lokaliteter gælder, at tilsynssporet er identisk med arbejds sporet for hegnet. På det kortlagte levested for sortspætte mellem Grønnevad og Hareløkkerne sker tilsynet fra eksisterende skovvej og skovspor både i den nordlige del af lokaliteten og den sydlige del. I den sydlige del bruges et eksisterende skovspor med ca. 75 m. overlap til lokaliteten til tilsynspor og omkring 45 m af denne stabiliseres med knust granit for at sikre passagen for ATV og traktor. Væsentlighedsvurderingen er rettet som følge heraf. Hegnet forløber over et hjørne af et kortlagt levested for rødrygget tornskade (824934). Tilsynssporet er lagt udenfor lokaliteten på eksisterende skovspor, hvorfor det ikke påvirker levestedet.

Rørunderføringer og hegnsoverføringer ifm. højt hegn og tilsynspor

Naturnationalparken er i forbindelse med skovrejsningen for 200 år siden gennemgrøftet. Der er således ca. 150 km grøfter i området. Det høje hegn og tilsynssporet er i videst muligt omfang lagt, så hegn og spor benytter eksisterende overkørsler over grøfter og vandløb. Ved NSTs fornyede gennemgang af højt hegn og tilsynspor på den vådeste tid af året er der konstateret, hvor der er behov for tiltag, som sikrer hegnets funktion. Det vil sige tiltag, der skal sikre, at dyrene ikke undslipper og tiltage der kan sikre, at tilsynssporet er farbart for ATV og traktor også på den vådeste tid af året. Det medfører ændringer ift. de ansøgte 11 rørunderføringer og 2 hegnsoverføringer over vandløb, som tidligere er beskrevet. I projektbeskrivelsen i væsentlighedsvurderingen (afsnit 4.3 figur 4-4 og screeningnotatet afsnit 3.1.2 og figur 3.1-2) er der bekræftet 11 steder, hvor der laves rørunderføringer i grøfter og vandløb for at sikre det høje hegn funktion samt hegnsoverføringer to steder over målsatte vandløb (Læsåen i Grønnevad i vest og Tilløb til Nydamsåen i sydøst). Der er følgende ændringer ift. de rørunderføringer, som fremgår af ansøgningsmaterialet:

Rørunderføring nr. 1 udgår. Her benyttes eksisterende rørunderføring. Underføring nr. 3 erstattes med en hegnsoverføring, da grøften ved genbesigtigelse er uegent til at lægge rør i pga. slam. Ved rørunderføring nr. 6 udgår rørunderføringen og erstattes af et vadested, armeret med granitsten. Rørunderføring nr. 7 udgår uden yderligere tiltag. Rørunderføringer nr. 8 og 9 udgår og erstattes med hegnsoverføringer. Rørunderføring nr. 10 var fejlplaceret og udgår, mens nr. 11 er rørlagt. Her sker en udskiftning af et eksisterende rør. Der er ingen ændringer ift. rørunderføringer nr. 2, 4 og 5.

Ifm. det høje hegn kræves det, at der etableres yderligere 6 rørunderføringer i vejgrøfter. Tilsynssporet er for størsteparten beliggende på eksisterende skovspor. Skovspor er spor, som i mange år har været holdt ryddet og benyttes ved skovdrift til færdsel med skovningsmaskiner. De ligger i regelmæssige

firkantede mønstre i hele skoven med ca. 70 meters mellemrum og på lange strækninger mod øst og sydvest med et ydre spor, som skal benyttes som tilsynsspor. Ved gennemgang af tilsynsporet har det vist sig, at det skal etableres yderligere 21 rørunderføringer og renoveres 8 eksisterende rørunderføringer. Ifm tilsynsporet etableres der også 20 vadesteder eller armerede overkørsler over grøfter, som ikke fremgik af den oprindelige ansøgning. Vadestederne etableres ved, at der lægges granitsten i grøftebunden for, at den tilsynsførende kan passere grøften ved tilsyn og reparationer også på den vådeste tid af året. To steder erstatter vadesteder eksisterende rørunderføringer, som trænger til renovering. En rørunderføring ifm. tilsynssporet har overlap med en lokalitet med bøg på mor (9110- 766433) ved Thorsenkrogen. Samme lokalitet er kortlagt som levested for sortspætte (816333). De øvrige ændringer har ikke overlap med kortlagt habitatnatur eller kortlagte levesteder. Det vil sige, at der ud af de 21 rørunderføring som etableres, 8 eksisterende rørunderføringer som renoveres og 20 vadesteder kun er 1 overlap til en rørføring i bøg på mor. Samme har overlap til kortlagt levested for sortspætte.

Be-teg-nelse	Navn vandplan	Stednavn	Ændringer ift. ansøgning	Anlægsarbejde
A	B1-målsatte Tt. Læså i Indl	Hareløkkerne	Ingen ændringer ift. ansøgte	Etablering af rørunderføring
B	B1-målsatte Tt. Læså i Indl	Segenvej	Ingen ændringer ift. ansøgte	Ingen tiltag
C	C-målsatte Tt. Læså i Indl	Segenvej ved Badekarret	Ingen ændringer ift. ansøgte	Ingen tiltag
D	Gyldenså <- Rakkerå, C, typ	Rakkerå	Ingen ændringer ift. ansøgte § 3-vandløb	Etablering af rørunderføring
E	Tt. Nydams Å fra Åker Planta	Tilløb Nydamsåen øst	Hegnsoverføring erstatter rørunderføring	Hegnsoverføring
F	Tt. Nydams Å fra Åker Planta	Tilløb Nydamsåen vest	Nyt tiltag ift. at hegnslinjer er præciseret § 3-vandløb	Hegnsoverføring
G	B1-målsatte Tt. Læså i Indl	Læsåen i Grønnevad - Støttevejen	Ansøgte hegnsoverføring udgår, da hegnet kan placeres ifm eksisterende vejanlæg i stedet for tværs over åen § 3-vandløb	Ingen tiltag
H	B1-målsatte Tt. Læså i Indl	Læsåen - tilløb fra nordvest	Ny ift. ansøgte Nødvendig ift. vandløb i kuperet terræn	Hegnsoverføring
I	B1-målsatte Tt. Læså i Indl	Læsåen - tilløb fra nordøst	Ingen ændringer ift ansøgte	Ingen tiltag

Figur 1. Oversigt over de 9 steder hvor det høje hegn krydser målsatte vandløb og ændringer ift. tidligere fremsendte materiale

I ansøgningsmaterialet blev beskrevet to hegnsoverføringer ved hhv. Læsåen i Grønnevad i vest og Tilløb til Nydamsåen i sydøst. Den samlede oversigt over det høje hegns krydsninger af målsatte vandløb og ændringer er vist i figur 1. Hegnsoverføringen over Læså (G) har siden vist sig unødvendig, da hegnet kan stå i vejanlægget, så det ikke behøver krydse åen ved en overføring. Uden for målsatte vandløb er der yderligere tre nye hegnsoverføringer over grøfter, der etableres efter princip som beskrevet i væsentlighedsvurderingens afsnit 4.3 figur 4-6. En af de ændrede hegnsoverføringer har overlap med kortlagt aske-elleskov (766412 Vallengebjerg periferien af lokaliteten). Tre overlapper med målsatte vandløb, og to med § 3-vandløb, som vist i figur 1 Væsentlighedsvurderingen er konsekvensrettet som følge heraf.

Der vedlægges GIS –filer:

Rørunderføringer og hegnsoverføringer ifm. højt hegn og tilsynsspor

NNP_Almindingen_ hegnsoverføringer_april 2025

NNP_Almindingen_ Rørunderføringer_april 2025

NNP_Almindingen_ vadesteder_april 2025

Nedtagning af eksisterende bisonhegn

I 2012 blev der opsat et 6 km langt hegn og udsat 7 europæisk bison. Når det høje hegn omkring nationalparken er etableret, nedtages bisonhegnet og de nuværende bisoner lukkes ud i det 1.100 ha store hegn. Nedtagning af bisonhegnet er nævnt i væsentlighedsvurderingen, men ved en fejl ikke beskrevet nærmere. Nedtagning af hegnet sker fra et ca. 4 m arbejds spor langs med hegnet. Hegnet klippes ned fra pælene, rulles sammen og stolperne trækkes op eller skæres over i terræn. Arbejds slågerne afmonteres. Arbejdet sker vha. traktor og varer ca. 1 måned. For at kunne komme til at arbejde ved hegnet, laves et midlertidige arbejds spor ved at nedskære opvækst, som er opstået siden hegnet blev sat for 12 år siden. Gamle træer og træer med hulheder og råd fældes ikke. Da sporet kun bruges til denne engangsindsats vil, det efterfølgende gro til. Nedtagning af hegnet overlapper med 5 lokaliteter med kortlagte habitatnaturtyper i skov. Der er to lokaliteter med bøg på mor: hhv. (766433) ca. 462 m og ca. 126 m (766417) ved hhv. Thorsenkrogen og Nordre Svinemosevej. Nedtagningen af hegn langs med Rømersvej overlapper med ca. 650 m ege-blandskov (766429), ca. 300 m stilegekrat (766414) og ca. 216 m. aske-elleskov (766415). Nedtagning af hegnet overlapper med ca. 463 m af et kortlagt levested for sortspætte (816333). Ved Svinemose er det kortlagt levesteder for mose- og rørskovsfugle, rødrygget tornskade, og vandhulsarter. Ved Sdr. Svinemosevej ligger hegnet langs med vejen på en ca. 187 m strækning umiddelbart på grænsen til kortlagt levested for mose- og rørskovsfugle. Det kortlagte levested for rødrygget tornskade (824944) ligger ca. 365 m fra hegnet, som nedtages. Der er kortlagt levesteder for vandhulsarter ved hhv. Svinemose (527295) og levested for stor vandsalamander ved Tvillingemyr (832979) ca. 112 m fra hegnet som nedtages. Ovenstående overlap og nærheder til kortlagte levesteder for arter er rettet til i væsentlighedsvurderingen, ligesom arbejdet er vurderet ift. bilag IV arter.

GIS fil med bisonhegn er tidligere fremsendt.

Friluftsfaciliteter

Højlyngsstiens nordligste del er ved gennemgangen tilpasset terræn og kommende hydrologiprojekt, så den starter ca. 170 m syd for det oprindelige startsted. Det vil sige, at stien går i forlængelse af stien over Bastemosen og er øget fra ca. 1,8 km til ca. 2,2 km. Stien markeres som en trampesti, som anlægges og plejes ved slåning. Der lægges spang i form af planker over ca. 6 grøfter. Stien er vurderet ift. ynglende rød glente. Der er ikke øvrige kortlagte levesteder for arter eller kortlagt habitatnatur.

Stien udenfor hegnet i nordøst har samme forløb, men er præciseret ift. hegnslinjen, da den også skal fungere som tilsynsspor for hegnet. Det er en befæstet sti til gående, cyklister og ryttere og vil udgøre en genvej fra Dyndevvej og Chr. X Vej til den nordøstlige del af Almindingen via Trehøjevej, som ligger uden for naturnationalparken. Der er ikke overlap med kortlagte levesteder eller habitatnaturtyper. Stien er vurderet ift. ynglende rød glente.

Sti fra P-pladsen ved hovedindgangen Hareløkkerne til indgangen gennem hegnet er rykket til en mere vestlig placering gennem et publikumsreal med legeplads i stedet for gennem skov (ikke habitat-skov), så stykket, der skal etableres før den rammer Musestien, er afkortet og placeringen af hovedindgangen (gennem hegnet) er rykket længere væk fra et kortlagt levested for sortspætte (816332). Der er ikke overlap med kortlagte levesteder eller habitatnaturtyper.

Parkeringspladser: Arealet på alle p-pladser er reduceret ift. det ansøgte. Ved Bastemose har en besigtigelse med politi og kommune vist, at den eksisterende p-plads er stor nok til at blive indrettet til handicapparkering. Det betyder, at parkeringspladsen ikke udvides, men blot vedligeholdes. Der er ikke overlap med kortlagte levesteder eller habitatnaturtyper. Da justeringerne indskrænker p-pladserne, giver de ikke anledning til ændringer i væsentlighedsvurderingen.

I øvrigt kan det oplyses, at det er aftalt med bestyrelsen for naturnationalparken, at der ikke opsættes bomme ved Chr X's vej som skitseret i projektbeskrivelsen. I stedet opsættes skilte med indkørsel forbudt, da der således sikres nem passage for gående, ryttere, cyklister og hestevogne.

Der vedlægges GIS-filer: NNP_Almindingen_nye stiforløb_april 2025